

สมุนไพรไม้หอมเสมอ

(*Melaleuca cajuputi* Powell)

ไม้หอมเป็นพันธุ์ไม้ที่มีส่วนต่างๆ เช่น ดอก ใบ ผล ลำต้น เปลือกและอื่นๆ มีกลิ่นหอม โดยพืชเหล่านี้จะมีเซลล์พิเศษที่ต่ออม หรือท่อเพื่อสร้างและกักเก็บน้ำมันหอมระเหย น้ำมันหอมระเหย (essential oil) หรือน้ำมันระเหยง่าย (volatile oil) ซึ่งเป็นสารอินทรีย์ที่พืชสร้างขึ้นมาก มีกลิ่นหอมและระเหยง่าย ซึ่งไม้หอมชนิดหนึ่ง ได้แก่ เสม็ด (*Melaleuca cajuputi* Powell) เป็นสมุนไพรที่มีดอกหอม ส่วนที่ใช้ เป็นสมุนไพร ได้แก่ ใบและเปลือกต้น โดยใช้น้ำมันที่สกัดจากใบ (เรียกว่าน้ำมันเขียว หรือน้ำมันเสมอ) ทาแก้เคล็ด ปวดเมื่อย ปวดบวม ใบและเปลือกต้นใช้ต้มอกแผลกลัดหนอง ทาษาหยอดและเหา นอกจากนี้ยังใช้ไล่ยุง อีกด้วย ทั้งนี้น้ำมันเขียวอาจทำให้เกิดระคายเคืองและเป็นผื่นตามผิวน้ำได้ จึงมีข้อควรระวัง (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. 2553. หอมระรื่นชื่นสมุนไพร งานวิจัยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์: โปสเตอร์ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 7 อิมแพค เมืองทองธานี นนทบุรี)

เสมอเป็นพืชในสกุล *Melaleuca* วงศ์ Myrtaceae ซึ่งพืชสกุลนี้มีสมาชิกประมาณ 250 ชนิด มีถิ่นกำเนิดและขยายพันธุ์ตามพื้นที่ชุมน้ำชายทะเล (swampy coastal area) ของประเทศไทย เช่น อินโดนีเซีย พิลิปปินส์ และบางส่วนของ Australia ในประเทศไทยมีพืชสกุลนี้ 1 ชนิด คือ เสม็ด ชื่อสกุลมาจากการกรีก คือ melas และ leukos หมายถึงสีดำและสีขาวตามลำดับ

ซึ่งมาจากเปลือกต้นที่มีสีขาว แต่เมื่อเผาจะเป็นสีดำ ส่วนชื่อชนิด (specific name) เป็นภาษาอินโดนีเซีย หมายถึงไม้ขาว (white wood) มีชื่ออื่นๆได้แก่ เสม็ดขาว เม็ด Paper bark tree Cajuput tree Swamp tree และ Milk wood มีลักษณะเป็นไม้ต้นหรือไม้พุ่ม เปลือกต้นสีน้ำตาล ตามกิ่งก้านเปลือกสีขาว เมื่อลอกเปลือกนอกออกจะมีสีเปลือกชั้นในสีชมพู ส่วนตามกิ่งก้านเป็นสีเทาอ่อน ถ้าเป็นไม้ต้นกิ่งก้านจะห้อยย้อย แต่ถ้าเป็นไม้พุ่มกิ่งก้านจะตั้งตรง ใบเดียว เรียงสลับ ใบรูปหอกเรียว ช่อดอกออกตามซอกใบ ดอกขนาดเล็กสีขาวครีม มีกลิ่นหอม ไม่มีก้านดอก เกสรเพศผู้มีจำนวนมากสีขาวอยู่รอบเป็นกระจุก ผลชนิดแห้งแตกรากขนาดเล็ก ติดตามกิ่งก้านเป็นระยะเวลานาน ในประเทศไทยพบตามป่าชุ่มน้ำหลายชนิด เช่น ป่าชายหาด ป่าชายเลน หรือป่าพรุ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ถึงภาคใต้ (J. Parnell & P. Chantaranothai. 2002. Myrtaceae in Flora of Thailand. 7,4 : 778-914. และ Wee Yeow Chin. 2003. Tropical Trees and Shurbs ; A selection for Urban Plantings)

เสมอเป็นพันธุ์ไม้ที่มีลักษณะรูปร่างสวยงาม อีกทั้งช่อดอกที่ดงามน่ารัก สะดุดตา มีกลิ่นหอม นอกจากจะใช้เป็นสมุนไพร ตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว ในบางประเทศยังใช้ใบปรุงชาดีมี เนื้อไม้แข็งแรงทนทาน ใช้ในงานก่อสร้างต่างๆ รวมทั้งเป็นไม้ฟืน เปลือกต้นใช้อุดรอยต่อไม้กระดานเรือ ใช้ทำคบไฟจุดให้แสงสว่าง เเสมอเป็นพันธุ์ไม้ที่มีคุณค่าควรแก่การสนับใช้และรักษาพื้นที่ธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยและเจริญเติบโต เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

นางณัฏฐรา จันทร์สุวนิชย์
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสมุนไพร